

СРЕБЪРНИЯТ ЛЕБЕД

THE SILVER SWAN
Copyright © 2015 by Elena Delbanco

© Анелия Данилова, *превод от английски*
© Фиделия Косева, *дизайн на корица*

София 2016

Сиела Норма АД

ISBN: 978-954-28-2143-4

Елена Делбанко

СРЕБЪРНИЯТ ЛЕБЕД

На Никълъс, завинаги

Сребърния лебед, който, докато беше жив, не можеше и
нота да изпее,
Щом наближи смъртта, отключи закърнялото си гърло.
Облегна гърдите си на обраслия с папури бряг
И така изпя първата си и последна песен.
„Сбогом радост, о, смърт, ела и затвори очите ми,
Сега живеят повече гъски, отколкото лебеди, повече
глупци, отколкото мъдреци.“

Орландо Гибънс, Стар английски мадригал (1612 г.)

ПРОЛОГ

1980

Дървеният под в дългия коридор скърца и Мариана ясно чува, че баща ѝ приближава. Обръща се към вратата. Докато тя се отваря, момичето поглежда към малкото чело, на което е свирило досега, и стисва здраво лъка в ръката си. Александър Фелдмън се обляга на касата на вратата. Облечен е в копринен халат с индийски мотиви и бродирани чехли. Държи в ръка цигаре и, вглеждайки се в лицето ѝ, издишва дима.

– Мариана, звучиш ниско. Ла-то ти е твърде ниско.

На шейсет години Александър е доста над метър и осемдесет, красив, с тъмна коса, вече посребрена на слепоочията; кафявите му очи са потънали, челюстта – силна. Тя усеща миризмата на лавандуловия му парфюм, примесен с тази на тютюн. Той я упреква нежно, с по-малко раздражение:

– Пръстите ти не могат да стигнат дотам, миличка. Като ти пораснат още малко ръцете, няма да ти е толкова трудно.

Тя поглежда към челото и кимва с глава.

– Ама ти се мотаеш, Мариана, не се упражняваш наистина. Виждам го. И защо си седнала върху работния си стол? Краката ти не стигат до земята. Как ще свириш, като не си стабилна и нямаш опора в земята?

– Не обичам да седя на малкото столче, татко. Сложих го в килера. Омаляло ми е.

Той се засмива и застава зад нея. Мариана се срамува в присъствието на баща си, който рядко си е вкъщи. Световноизвестен изпълнител, концертната му програма непрекъснато го държи далеч от дома; времето му вече е разпределено за следващите три години. Дори когато е в Манхатън, Александър е зает с всекидневното си свирене, с даването на уроци в студиото на апартамента. Учениците му, предимно от Джулиърд, идват и си отиват през целия ден, всеки в отредения му един час.

Сега той докосва рамото ѝ развеселен.

– Мама ми каза, че си изтрила името на Ерик Кац и си сложила твоето в днешния списък с уроците. Какво непослушно дете!

– Знам, че пак ще заминаваш – прошепва тя. – Рано утре сутрин.

– И?

Тя спира и извързва поглед.

– Исках да съм с теб.

Александър дръпва от цигарата.

– Е, като свършиш да се упражняваш, ела да закусим заедно. Дватама с мама трябва да говорим, преди да замина за Швейцария.

Той се навежда и хваща лявата ѝ ръка, за да ѝ покаже какво положение трябва да заеме, за да достигне както трябва ла-то. Лицето му е гладко, уханието на афтършейва му – силно. Нежно отмахва косата ѝ и я целува по врата. Тя затваря очи. Той ѝ шепне:

– Трябва да бъдеш по-прилежна, миличка. Нужно е повече от талант, за да станеш велика челюстка. Трябва много работа, всеотдайност. И напускайки стаята, добавя: – Като специална награда, ако работиш сериозно върху Сарабандата тази сутрин, ще ти позволя да ми я изсвириш на Сребърния лебед след закуска. Сега продължавай. Ще хапнем, когато приключиш.

И после вече го няма. Мариана изчаква за миг. Заравя ръчичка в косата си, после я души замечтано, търсейки следи от него. Когато той пътува, тя ходи в стаята му и си пръсва

малко от парфюма му върху пръстите. После тича обратно в спалнята си и търка пръсти върху възглавницата. Уханието му я успокоява, помага ѝ да заспи.

Започва пак да свири. Още по нощница, Мариана работи върху Бах. Висока е за своите осем години, само ръце и крака и остри ъгли; на лицето ѝ са посетили семената на бъдеща красавица. Навежда се напред и дългата ѝ тъмна коса пада върху инструмента. Отмахва я с дясната си ръка и вдига нетърпеливо лъка. Насилва се да се концентрира и повтаря встъпителните тактове на Сарабандата от Сюита в до мажор. Филтрирано през венецианските щори, слънцето се издига над покривите на Пето Авеню и над зимния парк. Макар вратата на спалнята ѝ да е затворена, в паузите, докато си почива, тя чува, че родителите ѝ повишават глас и се карат.

След като минават двайсет минути – на стената виси часовник, придирчив и укорителен, – тя слага лъка си на музикалния пулт и скача от стола. После, като оставя внимателно инструмента върху килима, тръгва по дългия тъмен коридор, минава край трапезарията и кухнята, за да се озове в помещението, което родителите ѝ наричат „закусвалнята“, където я чакат. Осем часът сутринта е, неделя в средата на февруари. Стените на апартамента току-що са боядисани – това също е избор на майка ѝ – в графитно сиво.

„Закусвалнята“ е малка, с кръгла маса и лети кухненски столове. Собственият ѝ стол са накланя, когато се качва на него, седи между майка си и баща си и се вижда в масата пред себе си, не гледа в стената, която наскоро е била облепена в тапети. От шарките ѝ се завива свят: тънки ленти бледозелено и кафяво, които, ако внимателно се загледа, лъкатушат. Мариана затваря очи, после пак ги отваря и райетата се сливат и припокриват.

Родителите ѝ са спрели да спорят. Пушат и пият еспreso. Пред майка ѝ стои сгънат на две вестник и очилата ѝ със сребър-

ната нишка, на която висят, са поставени върху главата. Бялата ѝ коса е гъста и невчесана. Макар че Александър я подтиква да я боядиса, тя не иска. Едно време невероятна красавица (така са казвали на Мариана и тя може да го види по снимките на младата Пилар, поставени в рамка), майка ѝ категорично отказва да се „поддържа“. Това е фраза на баща ѝ, когато я укорява или се гневи, а сега той ѝ изглежда гневен. Пилар също е облечена в халат. Той не е нито копринен, нито на индийски шарки, а е найлонов и черен. Когато Александър замине, тя често го носи по цял ден.

Мариана се протяга към каната с портокалов сок и майка ѝ казва, без да я поглежда:

– Мариана, нали знаеш, че не обичам да ходиш боса? Къде са ти чехлите?

– Съжалявам.

– Остави я на мира – отвръща Александър. – Ден за почивка е...

Очите на майка ѝ са плувнали в сълзи. Тя знае, че родителите ѝ често се карат, преди баща ѝ да тръгне на турне. Това я прави неспокойна и тъжна. Пилар поставя чиния с препечени филийки пред нея и ѝ налива безмълвно чаша сок.

– Благодаря – казва Мариана и се мъчи да докосне ръката на майка си, но тя я е отдръпнала. Момичето поглъща онава, което едва е сдъвкала. Послушно се смъква от стола си, за да донесе чехлите. Докато тя напуска „закусвалнята“, баща ѝ сгъва салфетката, сръбва последна глътка кафе и ѝ поръчва да иде с него в студиото му.

– Тази сутрин свърши добра работа – казва ѝ. – Сега ела и ми изспири Сарабандата на Сребърния лебед.

С чехлите на краката, тя пресича тичешком целия апартамент до студиото на Александър. Както и нейната спалня, то гледа към Сентръл Парк. Тук обаче върху прозорците няма нищо и слънчевите лъчи заливат стаята. Концертен роял „Стейнуей“, покрит с тъкан плат в оранжево и златисто, стои край стената. На отсрещната стена има рафтове от пода до тавана,

изпълнени с музикални партитури и записи, както и кутии с папки с рецензии за Александър. Върху тях има също много негови снимки във вечерно облекло, на сцената или зад кулисите, или пък с други музиканти, стискат си ръцете и се усмихват. Има грамоти, обложки на плочи в рамки, също награди „Грами“ и две Grand Prix Du Disque.

В ъгъла са сложени два калъфа за виолончело, и двата затворени. В центъра на стаята, върху изтъркания персийски килим, стоят два стола един срещу друг. Върху малка масичка има метроном и пепелник, пълен с цигарени фасове. Великият каталунски челист Пабло Казалс, осведомява я баща ѝ, пушел лула, докато свирел. Когато отворили челото на маестрото, твърди Александър, намерили кибритени клечки и тютюн, и една стара монета, която била паднала през ефовете и тракала вътре.

Тя се смее.

– Но ние ще бъдем много по-внимателни със Сребърния лебед, нали? – казва ѝ той. Поръчва ѝ да седне на стола, срещуположно на неговия, после отива до един от калъфите и внимателно изважда онова, което нарича „своето богатство“, голямата любов на живота му. – Говоря само за музиката, разбира се – добавя. – Ти си любовта на живота ми, ако се отнася до хората.

– А мама? – пита тя. Той не отговаря.

Докато носи страдивариуса към нея, Александър обръща инструмента ту наляво, ту надясно срещу утринното слънце. Лакът му блести в топли златисто-оранжеви нюанси. Той поглъща, но и генерира светлина, изпраща проблясъци от слънчеви лъчи по стените.

– Красиво е, нали, миличка? – казва и повдига Лебеда към нея. – Хайде да открием нашия таен знак.

Мариана изучава двете двусантиметрови сребърни фигурки, гравирани върху издатината на тъмния охлюв: два еднакви медальона с изображението на лебед с разперени криле над дървените ключове. Гравировката, макар и дребна, е сложна. С тях е свързана една история, която той често ѝ разказва. Един

художник на име Бенвенуто Челини, много известен италианец, използвал образа на лебед за сребърната фигурка, която направил за декорирането на някаква солница. Някак си някой я изрязал оттам и на Страдивари му подарили малките лебедчета. Когато правел този инструмент, той втъкал металния профил на птиците в резбования дървен охлюв.

– Затова го наричат Сребърния лебед. Това станало през 1712 г. Можеш ли да си представиш – повече от петдесет години преди Америка да се превърне в Америка. И сега това невероятно чело, това произведение на изкуството ми принадлежи... ни принадлежи.

От едната страна на огледалните образи инициалите на самия Александър са част от дизайна – добавени към филиграната, върху перата на крилото са гравирани буквите АФ. Баща ѝ ѝ е разказвал, че само трима в света – тя, той и майка ѝ – знаят за съществуването на тези добавени знаци. А човекът, който ги е изработил (тук той снишава глас), е отнесъл тази информация в гроба. Тъй че това е нашата семейна тайна, нашият скрит знак и начинът, по който ти, Мариана Александра Фелдмън, винаги ще разпознаваш истинското виолончело. Има много грозни патенца, казва Александър, но един истински, автентичен Лебед. Той настройва инструмента.

Сега тя наблюдава дългите пръсти на баща си, докато настройват дървените ключове. Щом свършва да го настройва, той поставя блестящия Лебед между коленете ѝ и прикляква до нея на килима. Гали бузата ѝ. Тя е зашеметена.

– Хайде, ангелче мое, свири красиво за татко си – и се изправя. – Един ден ще наемем „Карнеги Хол“ и ще изберем същата дата, на която аз дебютирах през 1945 г. Това случайно съвпада и с рождения ти ден – припомня ѝ той. – Двайсет и седем години по-късно се появи ти на абсолютно същата дата. Това е нашето магическо число.

Мариана се чуди дали би желала толкова да се напъва навръх рождения си ден, но не го прекъсва. Прекрасно знае тази история.

– Ден, който никога няма да забравя – продължава той. – Дебютът ми. Така помня и рождения ти ден.

– Тази година няма да бъдеш тук – прошепва тя, но Александър се е зареял във фантазиите си.

– Ще идем в „Бергдорф Гудмън“, за да ти купим някоя зашеметяваща рокля и ти ще си избереш цвета. Много ще се гордея с теб, нали? – той подхваща нежно брадичката ѝ, лицето ѝ е почти опряно в неговото. Тя не отговаря.

– Помни и не забравяй – повтаря той. – Един ден ще свириш на Лебеда.